CONSACRAREA LEGALĂ A OBLIGAȚIILOR ȘI A DREPTURILOR LUCRĂTORILOR ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI SĂNĂTĂȚII ÎN MUNCĂ

Felicia PĂSCĂLUȚĂ
CZU: 347.56:331.45-057.21 *feliciapascaluta79@mail.ru*

În general, procesul de muncă reprezintă un sistem format din patru componente de bază: omul (executantul), sarcina de muncă (activitatea pe care executantul trebuie să o desfăşoare), mijloacele de producţie (instalaţii, maşini, agregate, materii prime etc.) şi mediul de muncă (ansamblul condiţiilor fizice, chimice, biologice şi psihologice în care executantul îşi desfăşoară activitatea; cu alte cuvinte, mediul de muncă este format din mediul fizic ambiant şi mediul social), care interacţionează şi se intercondiţionează, într-o relaţie perpetuă [1, p. 11].

Urmările pe care le au asupra salariaţilor, asupra familiilor acestora, precum şi asupra angajatorilor (unităţilor) şi a societăţii în ansamblu, au impus necesitatea unei intense activităţi de prevenire a producerii accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale, precum şi de promovare a securităţii şi sănătăţii în muncă. După cum s-a menţionat în doctrina autohtonă, de-a lungul timpului, a fost stabilit şi treptat cizelat sistemul de securitate şi sănătate în muncă, care are drept scop asigurarea celor mai bune condiţii de lucru, apărarea vieţii, sănătăţii, integrităţii fizice şi psihice a salariaţilor.

Cu caracter general, art. 19 alin. (1) din Legea RM nr. 186-XVI/2008 [2] statuează că fiecare lucrător îşi va desfăşura activitatea în conformitate cu pregătirea profesională şi instruirea sa, precum şi cu instructţiunile de securitate şi sănătate în muncă primite din partea angajatorului, astfel încât să nu expună la pericol de accidentare sau de îmbolnăvire profesională nici propria persoană, nici pe alte persoane care ar putea fi afectate de acţiunile sau de omisiunile lui în timpul lucrului. În acest context, subliniem că obligaţiile lucrătorilor în domeniul securităţii şi sănătăţii în muncă se integrează complet în conceptul „obligaţiilor de bază ale salariatului”, concluzia fiind rezultată din dispoziţiile art. 9 alin. (2) lit. e) şi g) CM al RM.

Analiza etiologiei accidentelor de muncă demonstrează că nerespectarea instrucţiunilor de securitate şi sănătate în muncă, precum şi încălcarea obligaţiilor în domeniul securităţii şi sănătăţii în muncă, constituie cauza producerii a peste 70% din evenimentele de acest fel. Ca o concretizare la cele menţionate anterior, invocăm datele culese din Rapoartele de activitate ale Inspectoratului de Stat al Muncii pentru anii 2017-2019 [3; 4; 5] cu referire la numărul de accidente, produse la unităţile cu un efectiv de peste 20 de salariaţi, ca urmare a comportamentului executantului („cauze dependente de executant”): în anul 2017 – 333 de accidente (74%); în anul 2018 – 356 de accidente (71%); în anul 2019 – 346 de accidente (70%). Aşadar, este nevoie de o nouă strategie (politică) pentru a forma o atitudine conştiincioasă în rândurile lucrătorilor faţă de securitatea personală în cadrul procesului de muncă.

În mod deosebit, lucrătorii au următoarele obligaţii (art. 19 alin. (2) din Legea RM nr. 186-XVI/2008): a) să utilizeze corect maşinile, aparatele, uneltele, substanţele periculoase, echipamentele de transport şi alte mijloace de producţie; b) să utilizeze corect echipamentul individual de protecţie pus la dispoziţie şi, după utilizare, să-l înapoieze sau să-l pună la locul destinat pentru păstrare; c) să excludă deconectarea, schimbarea sau mutarea arbitrară a dispozitivelor de protecţie ale maşinilor, aparatelor, uneltelor, instalaţiilor, clădirilor şi ale altor construcţii, precum şi să utilizeze corect aceste dispozitive;
d) să comunice imediat angajatorului şi (sau) lucrătorilor desemnaţi orice situaţie de muncă pe care au motive întemeiate să o considere un pericol grav pentru securitate şi sănătate, precum şi orice defecţiuni ale sistemelor de protecţie; e) să aducă la cunoştinţa conducătorului locului de muncă şi (sau) angajatorului orice caz de îmbolnăvire a lor la locul de muncă sau orice accident de muncă suferit de ei; f) să coopereze cu angajatorul şi (sau) cu lucrătorii desemnaţi, atâta timp cât este necesar, pentru a face posibilă realizarea oricăror măsuri sau cerinţe dispuse de inspectorii de muncă sau pentru a da posibilitate angajatorului să se asigure că mediul de lucru este în siguranţă şi nu prezintă riscuri profesionale în activitatea lucrătorului; g) să însuşească şi să respecte instrucţiunile de securitate şi sănătate în muncă. Aceste obligaţii se aplică, după caz, şi altor persoane, cum ar fi: şomerilor, pe durata

participării acestora la o formă de pregătire profesională; persoanelor care desfăşoară activităţi în regim de voluntariat ş.a.

În acelaşi timp, salariaţii beneficiază de o serie de drepturi în materia asigurării securităţii în muncă şi a protecţiei sănătăţii acestora. Astfel, potrivit art. 20 din Legea RM nr. 186-XVI/2008, fiecare lucrător este în drept: a) să aibă un post de lucru corespunzător actelor normative de securitate şi sănătate în muncă; b) să obţină de la angajator informaţii veridice despre condiţiile de lucru, despre existenţa riscului profesional, precum şi despre măsurile de protecţie împotriva influenţei factorilor de risc profesional; c) să refuze efectuarea de lucrări în cazul apariţiei unui pericol pentru viaţa ori sănătatea sa până la înlăturarea acestuia; d) să fie asigurat, din contul angajatorului, cu echipament individual de protecţie; e) să fie instruit şi să beneficieze de reciclare profesională în domeniul securităţii şi sănătăţii în muncă din contul angajatorului; f) să se adreseze angajatorului, sindicatelor, autorităţilor administraţiei publice centrale şi locale, instanţelor judecătoreşti pentru soluţionarea problemelor ce ţin de securitatea şi sănătatea în muncă; g) să participe personal sau prin intermediul reprezentanţilor săi la examinarea problemelor legate de asigurarea unor condiţii de lucru nepericuloase la postul său de lucru, la cercetarea accidentului de muncă sau a bolii profesionale contractate de el; h) să fie supus unui examen medical extraordinar potrivit recomandărilor medicale, cu menţinerea postului de lucru şi a salariului mediu pe durata efectuării acestui examen.

Convenţia OIM nr. 155/1981 proclamă cu caracter obligatoriu aplicarea principiului potrivit căruia măsurile de securitate şi de igienă a muncii nu trebuie să antreneze nicio cheltuială din partea lucrătorilor (art. 21) [6].

Potrivit doctrinarului român Andrei Popescu [7, p. 220], activitatea OIM în materia securităţii şi sănătăţii în muncă se fundamentează pe trei mari principii: 1) munca trebuie efectuată într-un mediu salubru, corespunzător, sănătos; 2) condiţiile de muncă trebuie să fie în concordanţă cu binele şi cu demnitatea lucrătorului; munca trebuie să ofere veritabile posibilităţi pentru ca lucrătorul să se realizeze profesional şi să se dezvolte pentru a putea servi societatea.

În literatura de specialitate, este sugerată ideea că dreptul lucrătorului de a refuza efectuarea de lucrări în cazul apariţiei unui pericol

pentru viaţa ori sănătatea sa până la înlăturarea acestuia „capătă de fapt valenţele unei garanţii legale a exercitării dreptului salariaţilor la o muncă care să corespundă cerinţelor de securitate şi sănătate în muncă” [8, p. 610]. Mai mult, după cum menţionează cercetătorii din RM [9, p.610; 10, p.39-40], CM al RM concretizează „limitele” beneficierii de această garanţie. Potrivit art. 225 alin. (4) CM al RM, dacă salariatul refuză să presteze munca în cazul apariţiei unui pericol pentru viaţa ori sănătatea sa, angajatorul este obligat să-i acorde, prin transfer alt lucru, corespunzător nivelului de pregătire profesională a salariatului, până la înlăturarea pericolului, cu menţinerea salariului de la locul de muncă precedent. În cazul în care acordarea unei alte munci nu este posibilă, timpul staţionării salariatului până la înlăturarea pericolului pentru viaţa sau sănătatea sa se plăteşte de angajator în conformitate cu art. 163 alin. (1) CM al RM. Totodată, pentru situaţiile menţionate mai sus sunt incidente prevederile art. 225 alin. (7) CM al RM, potrivit cărora refuzul salariatului de a presta munca în cazul apariţiei unui pericol pentru viaţa ori sănătatea sa din cauza nerespectării cerinţelor de securitate şi sănătate în muncă sau de a presta munca în condiţii grele, vătămătoare şi (sau) periculoase ce nu sunt prevăzute în contractul individual de muncă nu atrage răspunderea disciplinară.

Referințe:

1. ARON, I. *Accidentul de muncă.* București: Universul juridic, 2014. 346 p.
2. Legea RM nr. 186 „securităţii şi sănătăţii în muncă” din 10.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 05.08.2008, nr. 143-144.
3. Raportul de activitate a Inspectoratului de Stat al Muncii pe anul 2017. https://ism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Raportul%20de%20activitate%20al%20ISM%20pe%20anul%202017_2.pdf , (vizitat 20.08.20)
4. Raportul de activitate a Inspectoratului de Stat al Muncii pe anul 2018 https://ism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Raportul%20privind%20activitatea%20autorit%C4%83%C8%9Bilor%20competente%20%C3%AEn%20domeniul%20controlului%20respect%C4%83rii%20legisla%C8%9Biei%20RM%20SSM%20pe%20anul (vizitat 20.08.20)
5. Raportul de activitate a Inspectoratului de Stat al Muncii pe anul 2019 https://ism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Raportul%20privind%20activitatea%20autorit%C4%83%C8%9Bilor%20competente%20%C3%AEn%20domeniul%20controlului%20respect%C4%83rii%20

legisla%C8%9Biei%20RM%20SSM%20pe%20anul%20201(vizitat 20.08.20)
6. Convenţia OIM nr.155 privind securitatea şi igiena muncii şi mediul de muncă, ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 755-XIV din 24.12.1999, în vigoare pentru Republica Moldova din 28.04.2001.
8. POPESCU, A. *Dreptul internaţional al muncii.* Bucureşti: C.H. Beck, 2006. 678 p.
9. BOIŞTEANU, E., ROMANDAŞ, N. *Dreptul muncii. Manual.* Chişinău: Tipografia Centrală, 2015. 736 p. ISBN 978-9975-53-444-4.
10. *Ibidem.*
11. CAPŞA, T. Comentariu ştiinţifico-practic la Codul muncii al Republicii Moldova. În: *Dreptul muncii,* 2010, nr. 7-8. 203 p.